

בענין „דג השובת בשבת“

ב„סיני“ (כרך ע' ק) מצטט מר יעקב אלבוים את דברי ר' חסדאי קרשקש בפירושו למורה נבוכים בענין „דג השובת בשבת“. מר אלבוים שירבב בטעות את שמו של ר' חסדאי לדברים שציטט.

ר' חסדאי קרשקש (1340–1410), היה מגדולי חכמי ישראל בדורו. חי בספרד, למד אצל הר"ן וחיבר את הספר הנפלא „אור ה'“. פירוש „קרשקש“ על ספר המורה חובר על ידי ר' אשר בן אברהם (המכונה בונאן) קרשקש. הוא חי בדרום צרפת בסוף המאה ה-14 ובתחילת המאה ה-15, היינו כ-100 שנה לאחר ר' חסדאי קרשקש. יתכן שהיה מיוצאי תלציו, אך אין להחליף שני האישים הללו זה בזה.

יש"ר מקנדיא במכתבו אל זרח בן נתן הקראי מטרוקי, משווה את ארבעת הפירושים על המורה לארבעה הבנים שבהגדה. את פירושו של ר' אשר הוא מכנה בשם „תם“ ואומר ש„פירושו כפירוש הרבנים“.

באשר לטיב העדות ולמהימנותה על הדברים המוזרים, שר' אשר קרשקש מצטט, — מן הראוי להביא הערתו הקצרה והמאלפת של הרמב"ם על עדות דומה. האמונה בדבר הופעת יצורים חיים מרפש ואדמה, היתה נפוצה אלפי שנים. הרמב"ם, בהוכירי נושא זה בפירושו למשנה (חולין פ"ט, מ"ו) אומר: „... והוא ענין מפורסם מאד, אין מספר לרוב המגידים לי שראו זה, אע"פ שמציאות בעל חיים כזה דבר מתמיה ולא נודעת בו טענה בשום פנים“ (בתירגומו של הרב קאפח: „... ומציאות בעל חי (צ"ל: בעל חיים) הוא דבר מפליא שאין לדעת לו הסבר כלל“). ואכן אין לכך הסבר, כי אין מציאות כזו (ראה א' קורמן „אבולוציה ויהדות“ עמ' 308–310, דיון רחב בנושא זה).

אברהם קורמן

גמרא וסברא

ב„סיני“ כרך סט (תשל"א), עמ' קיב-קיג, כותב מ' גבירצמן על שיטתו של הרב חיים קליין במחקר התלמוד בזה"ל: „הוא מפתיע בחידוש כללי על התלמוד בכלל... התלמוד מכיל... גמרא וסברא... מבלי להיכנס בויכוח על הנחה זו, הרי אין לה כל אסמכתא ויסוד משום מקור. שני המונחים, גמרא וסברא, נמצאים בתלמוד במקומות רבים... אביא מספר דוגמאות... לפי זה גמרא היא הפוכה של „סברא“... מנין היסוד והמקור להגדרתו זו של קליין לגמרא וסברא תמוה... מי הם בעלי הסברא המיוחדים...?“

ראוי להעיר, שפתרון ל„תמיהה“ זו נמצא במאמרו של קליין ב-, JQR, xxxviii (1947), pp. 67–91, אליו הוא מפנה באותו מאמר בתרביץ שגבירצמן קרא, במיוחד הערה 10 שם וצא שדבריו הידועים של רב שרירא גאון באגרתו היוו היסוד להגדרתו של קליין.

שמא פרידמן